

ATTITUDES ABOUT AGRICULTURE

STAVOVI O POLJOPRIVREDI

KANTAR Sandra ; SVRZNJAK Kristina & KAMENJAK Dragutin

Abstract: *This paper analyses attitudes regarding agriculture in rural area of North-West Croatia. Questionnaire research have been taken within sample of 181 respondents who are involved in agriculture production. It was obtained wide range of answers about work on family farm, mehanization, transfer of knowledge in agriculture, infrastructure, agricultural subsidies, entering European Union, state treatment toward agriculture, and other. Farmers have been critical about problems in agriculture, but still, they belive in better future of Croatian agriculture.*

Key words: *questionnaire research, North-west Croatia, farmers*

Sažetak: *U radu se analiziraju stavovi o poljoprivredi na ruralnom području Sjeverozapadne Hrvatske. Anketno istraživanje provedeno je na uzorku od 181 ispitanika koji se bave poljoprivredom. Dobivena je široka lepeza odgovora o radu na obiteljskom gospodarstvu, mehanizaciji, transferu znanja u poljoprivredi, infrastrukturi, poticajima u poljoprivredi, ulasku u EU, odnosu države prema poljoprivredi i drugom. Poljoprivrednici kritički uočavaju probleme u poljoprivredi, ali izražavaju vjeru u bolju budućnost hrvatske poljoprivrede.*

Ključne riječi: *anketno istraživanje, sjeverozapadna Hrvatska, poljoprivrednici*

Author's data: Sandra **Kantar**, prof., Visoko gospodarsko učilište u Križevcima, Križevci, skantar@vguk.hr; Kristina **Svrznjak**, mr.sc., Visoko gospodarsko učilište u Križevcima, Križevci, ksvrznjak@vguk.hr; Dragutin **Kamenjak**, dipl. ing, Visoko gospodarsko učilište u Križevcima, Križevci, dk@vguk.hr

1. Uvod

Socio-ekonomska obilježja poljoprivrednika i njihovi stavovi o poljoprivredi važni su u kreiranju razvojne politike, osobito sada, kada se socijalna i gospodarska struktura hrvatskog sela mijenja u skladu sa novim uvjetima privređivanja.

Poljoprivreda je još uvijek egzistencijalni oslonac manjem dijelu pučanstva u Hrvatskoj, ali i dalje ostaje bitnim korisnikom ruralnog prostora čak i ondje gdje je zastupljena poljoprivreda bez poljoprivrednika.[1]

Prema SWOT analizi poljoprivrede u ruralnim područjima, najveća prednost bavljenja poljoprivredom je tradicionalna orijentacija hrvatskih potrošača na hrvatske proizvode, a najveće slabosti su nepovoljna struktura gospodarstava (nedostatak ekonomije obujma i nedovoljna specijaliziranost), slaba tehnološka učinkovitost (zbog strukture gospodarstava i načina uzgoja), te nedovoljna povezanost između proizvođača, prerađivača i trgovaca.

Udio poljoprivrednog u ukupnom stanovništvu 2001. bio je 5,6%, odnosno oko 265000. Lako je moguće da je danas manji.

2. Metoda i predmet istraživanja

Tijekom lipnja 2009. godine provedeno je preliminarno anketno istraživanje na uzorku od 181 ispitanika sa svrhom dobivanja uvida u širok raspon tema vezanih za poljoprivredu. Podaci su prikupljeni anketnim upitnikom od strane domicilnog istraživača koji je odabirao ispitanike prema kriteriju njihovog rezidencijalnog statusa (pripadnost ruralnom području) i bavljenja poljoprivredom. U anketni upitnik uvršteno je 47 pitanja većinom zatvorenog tipa na koje je ispitanik odgovarao jednostavnim postupkom zaokruživanja odabranog između ponuđenih odgovora, a organizacija i struktura pitanja predstavljaju omnibus sličnih pitanja preuzetih iz raznih literaturnih predložaka. [2]

Obrada podataka obavljena je standardnim statističkim tehnikama kojima su analizirane distribucije frekvencija, postoci i prosječne vrijednosti, a rezultati su prikazani grafički ili tabelarno.

Predmet istraživanja u ovom radu čini lepeza stavova o stanju u poljoprivredi i na selu u slučajno odabranim obiteljskim gospodarstvima županija Sjeverozapadne Hrvatske. Cilj istraživanja jest prikazati trenutno stanje i stavove ispitanika o situaciji u poljoprivredi, kako bi se aktualizirala potreba širih empirijskih istraživanja socio-ekonomskih aspekata ruralnih područja i uloge poljoprivrede u njima.

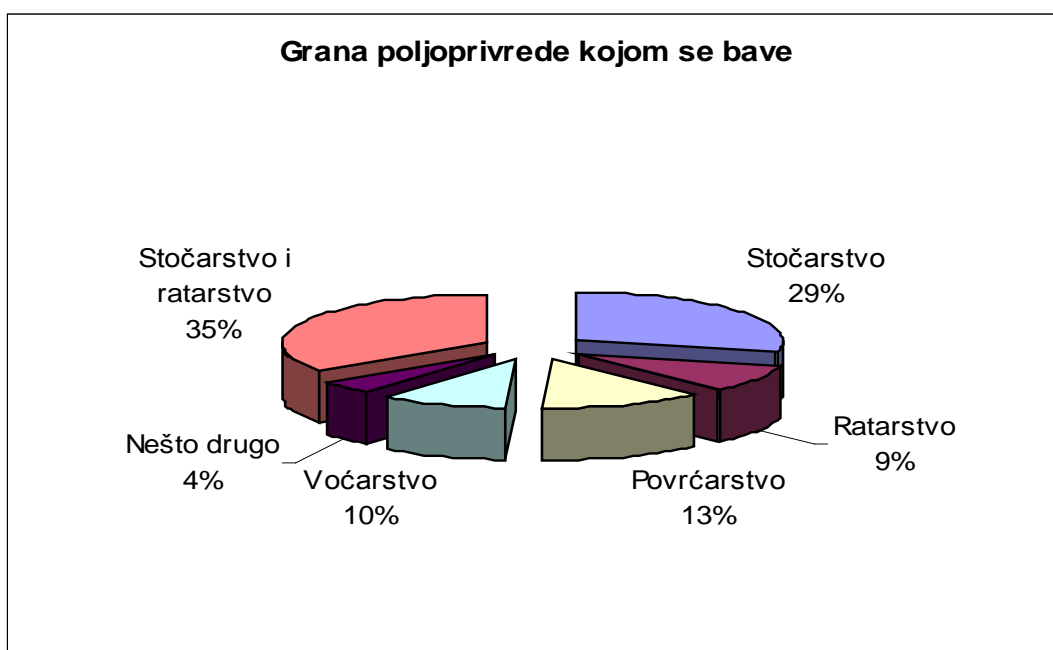
3. Obilježja ispitanika

Prema mjestu življenja ispitanici dolaze iz ruralnih područja Koprivničko-križevačke, Međimurske, Varaždinske i Krapinsko-zagorske županije koje skupa sa Zagrebačkom županijom i gradom Zagrebom kao administrativnim jedinicama čine statističku regiju na NUTS razini II sukladno klasifikaciji Europske unije.[3]

Od ukupnog broja anketiranih 76% ispitanika je muškog, a 24% ženskog spola što govori u prilog činjenici da su muški respondenti većinom obnašaju ulogu voditelja obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva.

Obrazovna struktura ispitanika je povoljna jer 62% anketiranih ima srednje obrazovanje (i u njima se potencijalno kriju nositelji buduće, suvremenije poljoprivrede), 25% ispitanika ima završenu osnovnu školu, dok je podjednak broj onih (6%) koji imaju više i visoko, odnosno nepotpuno osnovnoškolsko obrazovanje. Obzirom na rezidencijalnu pripadnost, ispitanici očekivano dolaze sa sela, a u nešto manjem broju zastupljeni su stanovnici manjeg i većeg grada u županijama na području sjeverozapadne Hrvatske.

Ispitanici sa sela žive na obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu koje je veće od 5 ha, osim u Varaždinskoj županiji (u kojoj dominira udjel gospodarstva u rasponu od 2 do 5 ha), što znači da je riječ o gospodarstvima na kojima se može odvijati komercijalna poljoprivredna proizvodnja. Na obiteljskom gospodarstvu u prosjeku, živi 4-6 članova obitelji od kojih se tek 2 člana profesionalno bave poljoprivredom i od nje žive. Ostali članovi ove, treće po redu obiteljske generacije, su deagrarizirali bilo školovanjem bilo zaposlenjem. Poljoprivrednici se podjednako bave ratarstvom i stočarstvom (35%) ili samo stočarstvom (29%). Najzastupljenija stočarska grana proizvodnje je uzgoj goveda, a najzastupljenija grana ratarske proizvodnje je uzgoj žitarica. Dakle, riječ je o mješovitom tipu poljoprivredne proizvodnje, jer stroge specijalizacije u istraživanoj poljoprivrednoj aktivnosti nema (graf 1).

Graf 1: Grana poljoprivrede kojom se bave

Izvor: vlastito istraživanje

4. Tehnologija i transfer znanja u poljoprivredi

Mehanizacijski i informacijski inputi učinili su da se redefinira dosadašnja poljoprivredna proizvodnja, jer suvremena sredstva rada traže „gospodarstvo po mjeri stroja“, a ne po mjeri čovjeka. [4]

Kada je riječ o poljoprivrednoj mehanizaciji na obiteljskim gospodarstvima, poljoprivrednici će nabrojati da najčešće posjeduju traktor, prskalicu i plug, za razliku od kombajna koji je podzastupljen. Na pitanje o transferu znanja 45% ispitanika se izjasnilo da koriste usluge Savjetodavne službe, 33% ih koristi, ali ne sluša njihove savjete, a čak 22% ispitanika smatra da im usluge Savjetodavne službe uopće nisu potrebne. Izvori informiranja kojima poljoprivrednici vjeruju su specijalizirane TV-emisije, stručni časopisi, specijalizirane radijske emisije i Internet.

5. Odnos države prema poljoprivredi

Naši poljoprivrednici iz uzorka imaju, prema vlastitoj procjeni, uglavnom male (37%) i srednje velike (33%) proizvodne kapacitete, što odgovara distribuciji veličine gospodarstva. Na žalost, poljoprivrednici nisu zadovoljni plasmanom vlastitih proizvoda na tržište, a isto tako ni postignutim cijenama. Smatraju da država svakako treba zaštititi domaću poljoprivrednu proizvodnju u Hrvatskoj (91%). Jedan od načina zaštite poljoprivredne proizvodnje su poticaji i subvencije u poljoprivredi koji su, po mišljenju naših ispitanika, prijeko potrebni. Da su poticaji u poljoprivredi većinom neredoviti i loše raspoređeni misli 75% poljoprivrednika. Obzirom na to da je poljoprivreda u Hrvatskoj oslonjena na državne poticaje i subvencije, ispitanici (očekivano) vide državu kao najodgovorniju za sadašnje stanje u poljoprivredi (33%).

Dio odgovornosti snose Vlada i Sabor, te Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvitka, a s druge strane, ispitanici priznaju da su „svi po malo“ krivi. To konkretno znači da i lokalna uprava, županije, županijski čelnici kao i poduzetnički centri moraju odgovarati zbog sadašnjeg nezadovoljavajućeg stanja u poljoprivredi.

Dakle, na konkretno pitanje: „Tko je kriv za propadanje obiteljskih gospodarstava?“ ispitanici će reći: loša ekonomska situacija u državi, loša politika poticaja u poljoprivredi i nepovoljni uvjeti za poljoprivredno poduzetništvo, glavni su razlozi propadanja obiteljskih gospodarstava u Hrvatskoj. Strategija poljoprivrede Europske Unije koja podrazumijeva proizvođenje prema unaprijed određenim kvotama korelira sa opiranjem poljoprivrednika spram poljoprivrednog inoviranja i dodatno vodi propadanju gospodarstava. Isto tako, možda i sami seljaci snose dio odgovornosti za propast i to zbog svoje nesposobnosti da zadrže vlastiti OPG.

Uz sve navedeno, država nedovoljno stimulira seljaka za veću proizvodnju. Zašto? Rangirani su slijedeći odgovori: 1. „Loša strategija države prema poljoprivredi“ (47%); 2. „Jeftinije je uvoziti nego proizvoditi hranu“ i 3. „Izostanak financijskih potpora od strane države (9%)“. Međutim, za povećanje poljoprivredne proizvodnje i

jačanje uloge poljoprivrednih obiteljskih gospodarstava pomoć ipak ne treba tražiti od države nego se poljoprivrednici moraju osloniti na vlastite snage. Preporuča se udruživanje u zadruge (50%), stalna edukacija poljoprivrednika (36%), i kao treće, jedan dio obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava treba se transformirati u obrt.

6. Može li se u EU?

Poljoprivrednici smatraju da će se ulaskom u Europsku Uniju promijeniti život na selu (45%). Na istoj liniji stoji i mišljenje da se naša poljoprivreda neuspješno prilagođava EU (60%), no usprkos snažno prisutnom euroskepticizmu, natpolovična (51%) skupina ispitanika smatra da se hrvatski proizvodi iz ruralnih područja mogu uspješno plasirati na strano tržište zahvaljujući svojoj iznimnoj kakvoći.

Problem je očito u tome što je poljoprivrednike strah da neće zadovoljiti standarde EU u proizvodnom smislu i, što su svjesni da hrvatska poljoprivreda sa prethodno detektiranim problemima nije konkurentna europskoj zbog „nižih otkupnih cijena u EU“ (49%).

7. Zaključak

Rezultati ovog istraživanja vrlo su indikativni, iako veličina uzorka i način interpretacije ne dopušta njihovo šire uopćavanje. Bitno je istaknuti da ispitanici realno sagledavaju poljoprivredu, kritički iznose svoja mišljenja o postojećim problemima i oprezno gledaju u budućnost. Svjesni su da je potrebno unaprijediti vlastita znanja, uvećati razvojne kapacitete i udružiti se sa ostalim dionicima u poljoprivredi. U tom smislu, poljoprivrednici bi trebali biti nezaobilazni akteri u kreiranju lokalno utemeljenih strategija u ruralnim područjima.

8. Literatura

- [1] Štambuk, M. & Rogić, I. (2002). *Prostor iza: kako modernizacija mijenja hrvatsko selo*, Zagreb, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, ISBN 953-6666-24-3
- [2] Seferagić, D. & Milinković, B. (1990). *Promjene u svakodnevnom životu sela i grada: zbornik radova*. Zagreb, Institut za društvena istraživanja Sveučilišta u zagrebu.
- [3] *IPARD PROGRAM: plan za poljoprivredu i ruralni razvoj 2007.-2013.* (2009), Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnoga gospodarstva, Zagreb.
- [4] Petak, A. (2002). *Oni koji su stvarali Sociologiju sela:tematski broj Sociologije sela*. Zagreb: god.40 (2002), br. ¾ (157/158), ISSN 0038-0326

Photo 070. Aphid / Lisna uš